

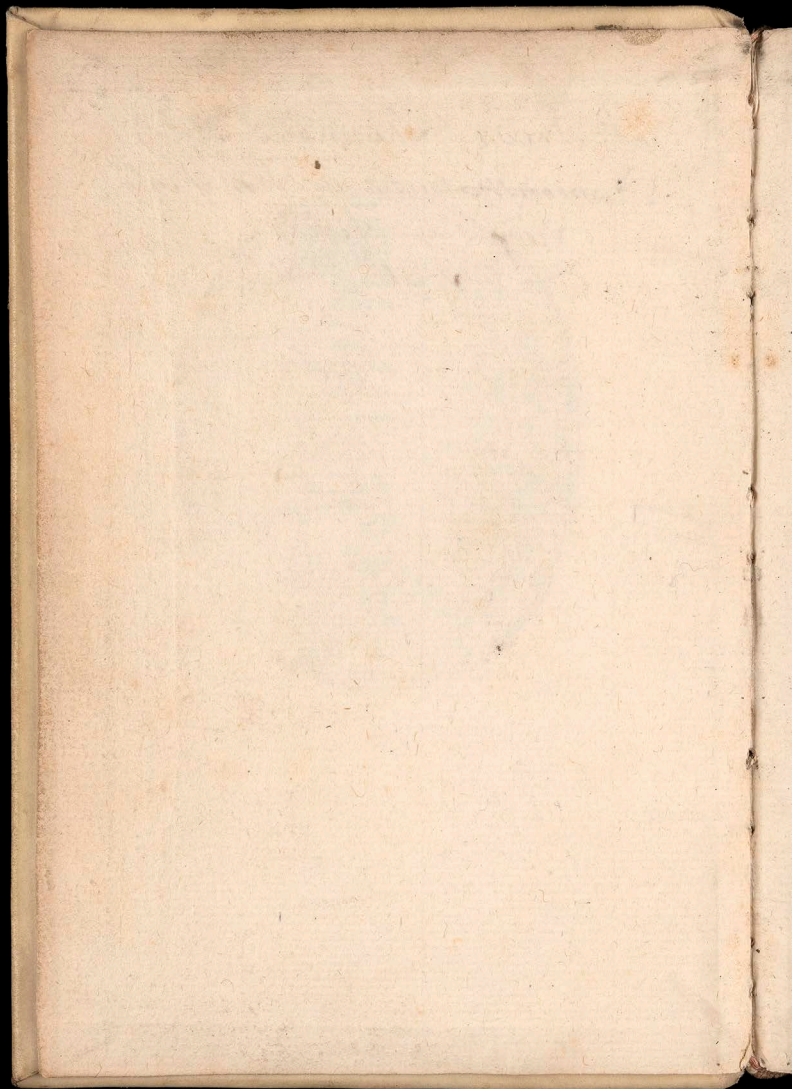
Ant 35 a

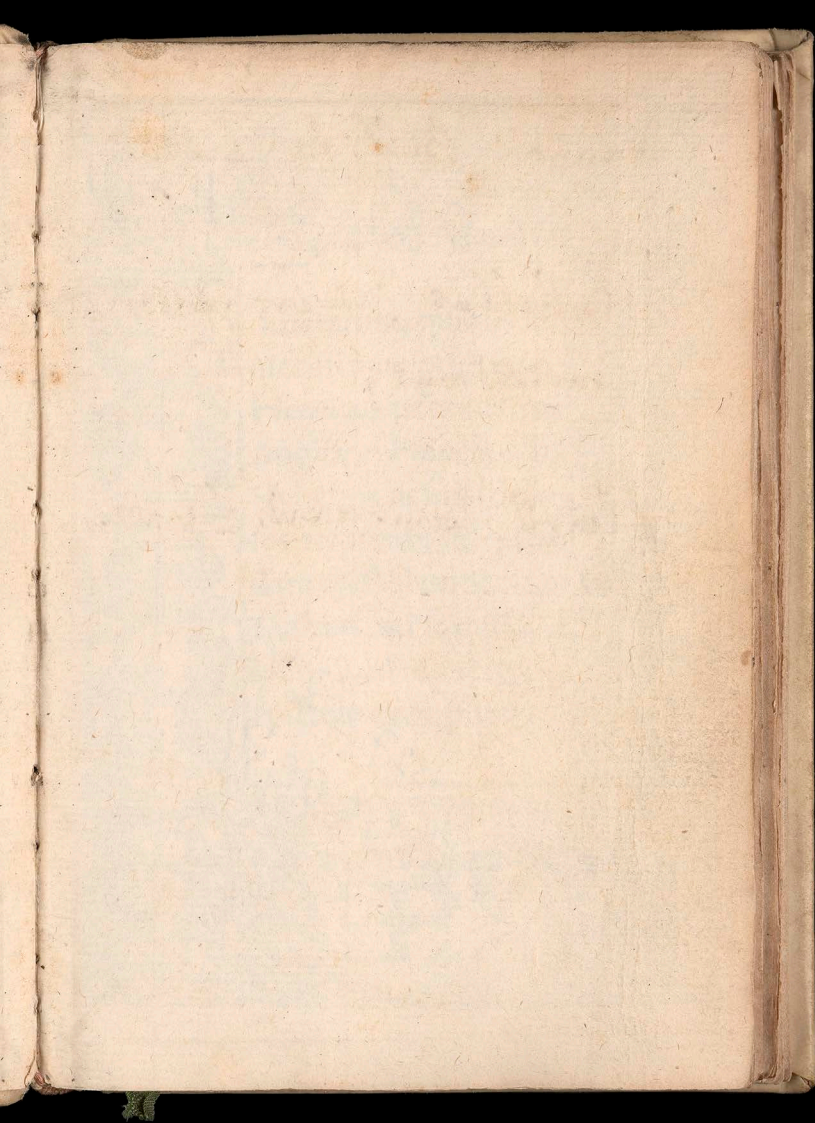
Ant 35 a

Fr. Fred: Lammens Relig:
Promonstratensis in Franchinio
Vicep: in Nivel.
1796

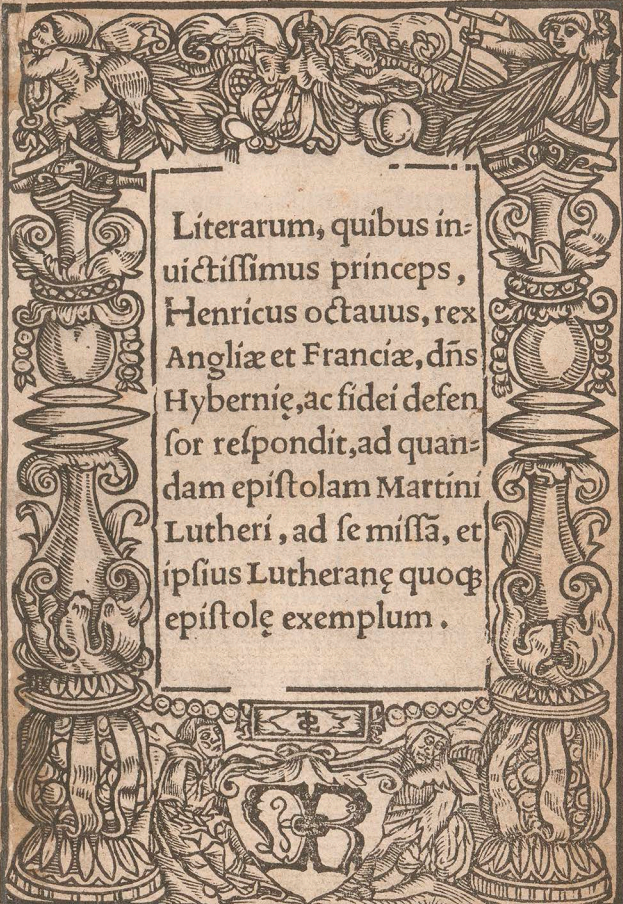
Kanneri Bibliot. f. 393.

is bellus inter rariores
rarissimus;

flor. Com. xxvi. fol. 407.

London Gibson 1527 20 Feb.
a b c d e f g h i

Literarum, quibus in-
uictissimus princeps,
Henricus octauus, rex
Angliæ et Franciæ, dñs
Hybernię, ac fidei defen-
sor respondit, ad quan-
dam epistolam Martini
Lutheri, ad se missā, et
ipsius Lutheranię quoq;
epistolę exemplum.

Litterarum, quibus in-
uictissimus princeps,
Henricus octavus, rex
Anglie et Francie, dñs
Hybernæ, archid. dñor
tot respondit ad quan-
dam epist. olim Martini
Lutheri, ad se missa, et
ipsius Lutheri quoque
epist. os exemplum.

P I O L E C T O R I .

PLATO Philosophus ille
 Atheniensis, socraticæ sa-
 pientiæ diuinus interpres,
 rempublicam instituēs, tum demum
 felices ac beatas fore ciuitates dixit: si
 quando aut illis philosophi impera-
 rent, aut earum magistratus ac prin-
 cipes philosopharētur: id quod, satis
 luculento exemplo declarat in dies rex
 hic illustrissimus, non minus erudi-
 tione clarus notusq;, quam armis in-
 uictus, cæterisq; uirtutibus cunctis
 conspiciendus. Cuius ingeniū et pru-
 dentiā ostendunt uel editi ab eo libri:
 quibus insana atque impia dogmata
 Martini Lutheri, sic confutauit, sic

A 2

Lutherum

Lutherum ipsum omni consilio contra differendi denudauit: ut omni rationis loco sublato, ad meretricia iurgia, et scurrilia cōuicia dumtaxat Lutherus cōfugerit. Quod, rex prudentissimus atq; idē eruditissimus, cum sensisset: nō est dignatus cū scurrante impuro nebulone connugari: sed pro magnitudine animi, ea omnia blateramenta nugalia, et frigida fraterculi scōmata, tanq̃ cachinnantis morionis inconditos gestus, contempsit. Nunc uero cum ausus Lutherus est, tam stolide, fauorē eius ambire: quo illius nomine abuti liceat, ad cōmendandum factionem suam: haud committendum putauit: quin significaret omnibus: nō tam leuem esse se: uti fatui fra-

tui fraterculi, lenibus blanditijs inescari aut capi uellet: nec ita inconstantem: ut ab eo: quod uerum et rectum nosses, deduci ullo pacto posset. Quocirca, ita singulis Lutherane epistolae partibus respondit: uti non solum sibi Lutherum, sed facile cuiusvis ostendat. Tum, talem in respondendo temperaturam seruat: ut et tu Lector pie uideas: quid de Lutheri animo sentiendum sit: nec ipse Lutherus (quod iniquus et improbus) conqueri aut causari possit, secum actum benigne non esse. Vale.

1.
EPISTOLA LVTHERI.
INVICTISSIMO ILLV-
strissimoq; principi et domino, do-
mino Henrico octauo, regi Anglię et
Francię, domino suo clementissimo.

GRATIAM et pacem in christo
Iesu dño et saluatore nño amen.
Qz q̃ uereri merito debuerim, serenissi-
sime rex, illustrissimeq; princeps, lris
maiestatē tuam tētare: ut q̃ mihi con-
sciū maxie sum: grauiissime offensam
esse maiestātē tuam libello meo: quē
nō meo genio, sed incitantibus ijs, q̃
maiestatī tuæ parū fauebant, stultus
et p̃ceps edidit: tamen, spem et ausum
mihi facit, nō modo regia illa tua cle-
mētia, sic mihi literis et uerbis in dies
cantata

cantata a q̄ plurimis: ut cū mortalem
sele nouerit, immortales inimicitias
seruaturā esse nō credam: uerum etiā
quod fide dignis testibus didici: li-
bellum sub maiestatis tuæ noīe in me
ēditum: nō esse regis Anglię: ut uideri
uolebāt subdoli sophistę: qui maiesta-
tis tuę titulo abusi, nō senserūt, q̄tum
sibi ipsis periculū in regia ignominia
pararent: presertim illud monstrum,
et publicum odium dei et hoīm. Car-
dinalis Eboracensis, pestis illa regni
tui: ita ut uehemēter nūc pudefactus, O puden-
metuam oculos coram maiestate tua tiā et mo-
leuare: qui passus sim leuitate ista, me destiam
mouerī in talem tātumq; regem, per Lutheri.
malignos illos operarios, presertim
cum sim fex et uermis: quem solo con-

Noua in
Luthero
humilitas.

temptu, oportuit uictum aut negle-
ctum esse. Accidit ad hæc quod me se-
rio compulit, q̄tumuis abiectū, scri-
bere maiestatem tuam cœpisse fauere
Euangelio, et nō parum tēdere istius
generis hominum perditorum. Hoc
sane nūcium fuit uere Euangelion,
idest letū nūcium cordi meo. Quare
his literis, prosterno me pedibus ma-
iestatis tuę q̄tum possum humillime:
et p̄ Christi crucem et gloriā oro et
obsecro: maiestas tua digne se sub-
mittere, et ueniam donare in quibus-
cunq; maiestatem tuam lesi: sicut Chri-
stus orauit: et dimittere debita, nos
quoq; inuicem iussit: deinde si maie-
stati tuę non uidebitur contemnen-
dum: ut alio libello publico, palinodiam

diam cantem, et nomē maiestatis tuæ
rursus honorem det mihi clamētem Non eget
aliquam significationem: tum in me rex tali ho-
mora non erit ulla: faciam illud liben- noris sui
tissime. Quis enim, sim homo nihili autore.
ad tuam celsitudinem comparatus: *en p. 101*
tamen, non parum fructus euange- *nos in de*
lio et gloriæ dei, hinc sperare licebit: *scribi*
si mihi ad regem Angliæ scribendi de
Euangelij causa, fuerit copia facta.

Interim maiestatem tuam (ut coepit) Aduerte
dominus augeat: ut pleno spiritu. et lector quid
obediat et faueat euangelio: nec sinat hic rex res-
aures regias, et animum occupari pe- sponderit.
stilentibus sirenum uocibus: q̄ nihil
nisi hæreticum Lutherum uociferari
norunt. Tua uero maiestas apud sese
cogitet: quidnā malī possim docere:

q̄ aliud n̄h̄l doceā: q̄ fide Iesu christi
 filij dei, pro nobis passi, et suscitati,
 saluos fieri oportere: sicut testantur
 euangelia, et epistolæ apostolorum.

Hoc q̄ ue-
 rū sit con-
 sidera.

Hoc enim est caput, et fundamētum
 doctrinæ meę: super quod postea edi-
 fico, et doceo charitatem erga prox-
 mum, obedientiā erga politicos ma-
 gistratus, tum crucifixionē corporis
 peccati: ut itidem p̄scribit christiana
 doctrina. Quid in his capitibus do-
 ctrinarū mali est? Expectetur tamen:
 audiatur et iudicet̄ primū. Cur dam-
 nor, neq̄ auditus neq̄ cōuictus? Por-
 ro quod abusum et tyrannidem pon-
 tificum taxo: qui alia q̄ ista predicta
 capita, imo contraria docent, interim
 censibus, pompæ, uentribus, imo re-
 gnis, et

gnis et principatibus, oīmq; opibus
innitētes: nōne idipsū et uulgus sentit
et dānat: atq; ipsimet cogūtur confi-
teri? Cur nō emendāt sese et recta do-
cent, si odio et correptiōe liberi esse uo-
lunt? Videt sane maiestas tua serenis-
sima q̄ti p̄cīpes in Germania, quot
politię, deinde quot uīri sapientissimi
mecum faciant: et (deo gratia) indem-
natum cupiant. Quorū numero uti-
nam Christus maiestatem tuam ascri-
bat: et ab istis animarum tyrannis ses-
paret. Quid mirum uero, si Cæsar et
aliquot p̄cīpes in me sæuiunt?
Nonne ut Psalmus. 2. dicit. Aduersus
dominum et Christum suum fremūt
gentes: meditātur populi: conspirant
reges terræ: et conueniunt p̄cīpes?
ut miran-

Quin tu
id facis q̄
sic iubes?

At id iam
olim facit
princeps
iste.

Hinc uide
licet ille
lachrimæ.

ut mirandū potius sit: si aliquis prin-
cipum ac regum Euangelio faueat.
Huic miraculo, in maiestate tua q̄ op-
to ex totis medullis, aliquñ gratulari.
Et ipse dñs (quo præsente et uolente
hec scribo) cooperetur uerbis meis: ut
rex Angliæ breuī fiat perfectus disci-
pulus Christi, Euangelijq; professor:
tum Lutheri clemētissimus dominus
Amen. Responsum (si uisum fuerit
maiestati tuæ) expecto clemens
et benignum. V Vittenbergæ
prima Septembris, anni
domini. M.D.XXV.
Regiæ maiestati tuæ subiectissimus
Martinus Lutherus, manu propria.
Inuictis

INVICTISSIMI PRIN-

cipis HENRICI octauī,

regis Angliæ et Franc. &c.

Ad Martini Lutheri epī-

stolam responsio.

QUAS TV Luthere Catalogus
literas, prima Sep- eorum que
tembris, Anno dñi in epistola
Millesimo quingēte Lutheri
simo uicesio quinto ad regem
datas, ad nos mī- continent.
tendas curasti: eas nescio ubi nā ter-
rarum diu peregrinatas, tandem ali-
quando accepimus. In his, aīs dolere
pudereq; te: q; stultus p̄cepsq; librū
in me tuum, non tuo quīdem genio
sed incitantibus his, qui mihi parum
fauebant,

5
fauebant, edidisti: quo te tibi scribis
maxime cōscium esse, q̄ grauiter nos
offenderis: atq; ob id merito ueren-
dum tibi literis nos tentare. Sed aīm
tamen ausumq; tibi factum scribis,
non solum q; me tam clementem in-
telligas, ut quū mortalem me memi-
nerim inimicitias immortales nolim
gerere: uerum etiam q; fide dignis te-
stibus didicisti: libellum meo nomi-
ne de sacramentis editum: non esse re-
uera meū, sicuti uideri uolebant sub-
doli (sic enim scribis) sophistæ: q; n̄rę
maiestatis abusi titulo, non satis sen-
serint q̄tum sibi periculū, in ignomi-
nia n̄ra pararēt: presertim Cardinalis
Eboracensis: quē et monstrū uocas,
et odiū publicum dei et hominum, et
regni

6
regni nri pestem. Hac ergo de causa,
sic te pudefactum scribis : ut oculos
in me leuare non audeas: qui per ope
rarios illos iniquitatis, passus sis in
talem tantumq; regem tam leuiter te
moueri. Ceterum subiungis: id te tan
dem ad scribendum compulisse serio:
q; ego iam ceperim fauere euangelio:
et tedium pcepisse tandem, istius ge
neris hominum perditorum, eorum
uidelicet q; secte aduersantur tue: eam
rem uere euangelion esse scribis, nem
pe lætum nuncium cordi tuo: et per q;
sancte pcaris: uti sic me dominus au
geat: ut pleno spiritu obediam ac fa
ueam euangelio, nec mihi sinat aures
aimq; pestilētibus Sirenum uocibus
occupari quæ nihil aliud possunt q; clamare,

Hoc est q;
rem uera

6

tacere non clamare, Lutherum esse hæreticum.
norunt.

Post hæc hortaris, ut cōsiderem nihil
esse mali posse i doctrina tua: quippe
qui nihil doceas aliud q̄ fide Iesu chri-
sti filij dei passi pro nobis et suscitati
saluos fieri oportere. Nam hoc esse ca-
put et fundamētum doctrinæ tuę: su-
per quod edificare te dicis charitatem
erga proximos et obedientiam erga
políticos magistratus, tū crucifixio-
nē corporis peccati: deniq; in his au-
diri petis, admirans admodum dam-
nari te: quum nec auditus nec conui-
ctus sis. Ad hæc pro more tuo debac-
charis in eccliam Romanam: iactans
interim Germaniæ multos principes
a parte tua cōsistere, nec mirum esse si
te Cæsar et aliquot item p̄cipes per-
sequant

sequatur, sed potius esse mirandum,
si princeps aliquis unus faueat euang-
gelio: quum principes semper et po-
puli Christo soleant obsistere. Tum
uehementer optas huic aliquando mi-
raculo in me gratulari: ut fiam perfe-
ctus Christi discipulus, euangelijq[ue]
p[ro]fessor, et fautoribus tuis adnume-
rer. Obsecras præterea, et per Christi
crucem nos obtestaris: ut tibi condo-
nemus: quod tuus me libellus offen-
derit: pollicens ultro te (si mihi placit-
urum senseris) alium protinus editu-
rum contra, et in honorē meum palis-
nodiam scilicet esse cantaturum: asse-
rens atq[ue] affirmans, haud parum fru-
ctus euangelio et gloria dei sperari
posse: si tibi ad regē Anglię scribendi

Pollicita
Lutheri.

B I

de euan-

de euangelij causa facta fuerit copia.
H A E C S V N T Luthere oia: quæ
tua continebat epistola ex quibus li-
cuti satis olfacimus, non ea te sentire
quæ scribis: sed p̄spectum habemus
et cognitum: quo subdola tēdat ora-
tio: ita nos ē diuerso morē secuti no-
strum, ne quid technis hmōi simpli-
cibus possis imponere, ad singula tibi
decreuimus breuissime respōdere.

Q U A I S L I B R I T E T V I
pudere: nescio q̄ tu istud uere dicas:
uerum hoc unū scio, satis esse causæ,
cur debeat, non illius modo libri pu-
dere te, sed tuorum etiam ferme om-
nium: quippe qui nihil pene comple-
ctantur aliud, q̄ errores turpissimos,
et insa-

et insanissimas hæreses, nec ratione
suffultas nec eruditione subnixas, sed
quas asserit et obfirmat, tantum per-
tinax impudentia: dum tu tantus au-
thor haberi postulas: quâtus nec ho-
die quisq̃ sit: nec ante hac quisq̃ fue-
rit. Nec satis uideo, qui uerum sit: ut
ad edendum in me libellum tuum sis
ab his incitatus: qui parum fauebant
mihi: quum res ipsa doceat, ab his in-
citatum potius: qui parum fauebant
tibi: quippe, quum liber tuus sit eius-
modi: ut nec aliud quidq̃, q̃ probrum
cõciliare possit auctori: et librum ho-
nestet meum: cui tuus declarat, ne
uerbũ quidem sani capitis ullum re-
perisse te: quod aliquando posses op-
ponere: quæ res satis ut opinor indi-

Impudentia unica
ratio est
Luthero,
probandi
omnia.

cat: uter nostrum causam habeat me-
liorem. Iam, quantumuis te fingas
credere, editum a me libellum, nō esse
meum, sed meo nomine subornatū a
sophistis subdolis: tamē et meū esse,
multi maiori fide digni, q̄ sunt tua illi
fide digni testes cognoscunt: et ego
quāto tibi minus placet, tanto magis
libenter agnosco. Nam q̄ eum mihi
scribis ignominia parere: nemo certe
non intelligit (quantumlibet tu dissi-
mules) q̄ egre habet animum tuum:
q̄ libellus meus tanto bonorū et do-
ctorum omniū consensu comprobatus
est: tum eius sedis honorifico cal-
culo, quē ut tuas condemnauit hære-
ses: ita sanctissimo uiro Hieronymo
tantæ fuit autoritatis: ut satis esse du-
ceret:

Romana
sedes quā-
tum auto-
ritatis ha-
buit apud
sanctum
Hierony-
mum.

ceret: si suā illi sedi fidem approbaret.

Quibus ego tamen honoribus non
admodum certe glorior: ut qui meo-
rum operum oīmet soleam, et deum
precor, idē ut perpetuo faciam, glo-
riam et honorem oēm deo acceptum
ferre. Verum hoc tamē, me non nihil
(ut uerum fatear) oblectat: q̄ quale
quale fuit opusculum nostrum (neq̄
enim nescius sum imbecillitatis meę)
tua tamen causa tāto fuit imbecillior:
ut libellus ille noster (quatenus se por-
rexit argumentum) non ea tantū om-
nia deterferit: quæ tu sordidus in sa-
cro sancta sacramēta prius expueras:
uerum etiā quicquid furiosus euo-
muisti postea: et te adēgit ad eius ge-
neris excogitandum librum, ex quo

Q̄ Luthe-
ri dissimi-
lis est pius
hic prin-
ceps.

Ira quo de
duxit Lu-
therum.

totus uideret orbis, præ ira atq; ani-
mi impotentia factum te ex impio,
prorsus insanum: utpote in quo non
eruditionis modo atq; ingenij, sed et
honestatis omnis oblitus, nihil prorsus
aliud attuleris, q̃ loquacitatē stolidam,
meretriciam maledicentiam,
et plusq; scurrilem petulantiā: quum
meus liber contra, nō in ecclesiam so-
lum (cuius tu fidem laborabas euer-
tere) nostrum spirarit officium: sed
etiam (supra q̃ tua merebatur impie-
tas) charitatem erga te, et emendan-
di tui potius q̃ perdendi desiderium:
idemq; doctissimorum uirorum iu-
dicio, multiplices errores tuos et effi-
caci ratione reuicerit; et potentissimis
scripturis, non illis quidem ex animi

me i

mei commento tractis in causæ com-
modum (quemadmodum ipse soles
ubiq; sacras literas ex libidine tua tor-
quere) sed ad sanctissimorū patrum
uerustissimas interpretatiōes expen-
sis, et ad amissim congruentibus, ne
quid in ea re nobis esset cum his com-
mertij: quos tu sophistas soles appel-
lare: qui tamen sunt uiri re uera pro-
bi, et in primis docti: sed quos non
in aliud sophistas uocas: q̃ q̃ effica-
ces eorum rationes, quibus tuas pro-
dunt et refellunt insanias, sophistices
inuidi cupis degrauare.

Nihil est
hoc uero
uerius.

I A M Q; P E S T I L E N T I
lingua tā improbe scurraris in Reue-
rendissimū in Christo patrē, Cardina-

De Reue-
rendissi-
mo domi-
no legato

pulcherri-
me respon-
det pientis-
simus prin-
ceps.

Lutherus
quibus se
exercet en-
conijs,

lem Eboracensem primariū consilia-
rium nostrum, et Angliæ Cancellar-
ium, magis perspectam habeo sin-
gularem eius prudentiam: quā ut eum
quicquid commoueri credam, scurrilibus
eius linguæ conuitijs: quæ in totam
scurratur ecclesiam: quæ sanctissimos
proscindit patres: quæ nullos non blas-
phemat diuos: quæ Christi contem-
nit apostolos: quæ sanctissimā Chri-
sti matrem inhonorat: quæ deum ip-
sum, uelut scelerum omnium fontem,
authorem, impulsoremque blasphemat:
quæ blasphemiarum tuarum detestan-
da colluies, nusquam non euidenter pa-
tet: tum ex omni parte perniciosorum
operum (quæ tanto cum christiani po-
puli damno conscripsisti) tum ex his,
quæ

quæ passim in Germania tam furiose
patrant, tuis heresibus efferatirusti-
ci. Itaq; Reuerendissimus ille pater, R. D. lega-
q̃q̃ nobis iam diu fuit ppter eximias ti honori-
eius uirtutes charissimus, idem tamē fica et libe-
est eritq; in dies tanto nobis charior: tio.
quanto illum tibi tuiq; similibus ma-
gis uidemus inuisum. Nam q̃ eum
regni mei pestē appellas: non est con-
siliū fraterculo rationē reddere: ex
eius uiri singulari prudentia, fide, la-
bore, studio et salubri diligentia, nos
regnumq; nostrum quanta cōsequa-
mur commoda. Verum, ut omittam
cætera, uel hoc satis indicio est: q̃ toti
terræ nræ salutaris sit: q̃ ex animi no-
stri sententia demandatum sibi mu-
nus, perq̃ diligenter exequitur: ditio

p
m
d
fi
co
nem nostrā sedulo purgans hæresum
uestrarum pestilenti contagio: quibus
interdum intrant Angliam quidam
uehementer egroti: nempe ex ijs ue-
niētes plagis: quas insalubris oris tui
noxius infecit afflatus: quos tamen

Hoc est quod ipso
infrendet
Lutherus
qui sanita-
tem omni-
bus iudet
insanus.
ipso
tos, eiusdem Reuerendissimi patris
salubri diligentia, non solum arcuimus
ne quod ad nostros eius lepræ serperet,
uerum etiam tractatos commode et
magna cum charitate curatos, fidei in-
tegritati reddidimus. Nam, quod ad nos-
tros attinet (deo fauente) speramus,
et prudentiores esse et in Christi fide
multo firmiores: quam quibus uestra se-
cta, non minus impia quam absurda, pos-
sit ad blandiri: quantumuis tibi spem
iniecer-

iniecerit, siue nescio q̄s alius nugator
improbus, siue (q̄ magis arbitror)
unus aut alter apostata fraterculus: q̄
ē regno meo profugi, et a fide Christi
transfugæ, in luxu et libidine uolu-
ptuātur apud te: quibus ego regnum
meum tam bene purgatū duco: ut si
q̄ restent adhuc eiusdem fursuris aliij
(quos non admodum restare multos
spero) sed tñ si qui supersint reliqui,
eos oēs optem simul ut habeas tibi.

In hoc cœ-
no uoluta-
bro se pro-
luunt sues.

EVANGELIONESSE
dicis idest lætū nunciū cordi tuo, iam
cœpisse me fauere euāgelio: tanq̄ ha-
ctenus nunq̄ fauerim euangelio. Cœ-
terum q̄ non tam nuper amare cœpi,
et reuerenter euangelium legere: q̄ tu
uideri

uideri uis, uel hoc indicio potest esse:

At Luth^{er}us nihil
uocat euā-
gelicū nisi
quod ipse
probat, on

quā iam olim (quātumuis id dissimules)
euidētib^{us} euangeliorum testimo-
nijs, tuas aliquot peruisi, perniciosas
hæreses, quæ res (ut dixi) tibi satis ostē-
dit, non nunc me primum tractare

euangeliā. Quamobrem, uolo co-
gnoscas, euāgelium nobis p̄cipuum
studiū et fuisse diu, et semp̄ futurum
esse: utpote cuius doctrinam intelli-
gam maxime esse salutarem: sed his
dumtaxat quicunq; in euangelij stu-
dio contra quē ipse soles, ingrediēdum

Quod est ipu
dēs Luth^{er}
rus, istud
tamē haud
potest ne-
gare.

sibi proponant. Nam tu in scripturis
interpretandis, aduersus orbē totum
semper consueuisti, tuorum somnio-
rum commenticijs inuentis insistere:
repudiato nimirum sapientis cōsilio,

qui

qui scribit: Fili ne innitaris prudentię
tuę: et ne sapiens uideri uelis in oculis
tuis. Cæterū q̄ ad me attinet et noui
satis et libenter agnosco: q̄ ex me ipso Vtinā hāc
sim sacris literis intelligendis impar, modestiam
eoq̄, suppliciter inuocato diuini fa- sequere
Lutherus.
uoris auxilio: toto me corde subiicio,
primum (quę plurimū ualere debent) Hęc Luth.
placitis ecclesię catholicę: deinde inter exussit,
p̄tationibus orthodoxorū patrum,
quos diuina benignitas liberaliter in-
struxit literis: illuminauit gratia: sus-
fulsit fide: ac bonis ornauit operibus:
miraculis deniq̄ declarauit, et fidem
eorum sibi placuisse et uitam: quum
tuę diuerso sanctissimos patres con- Cur Luth.
temnēs, et scurriliter eorum blasphemis inuidet ce-
mans memorias, detrahens: quoad lestibus.
potes

**Lutheri
mos dis-
putandi.**

potes eorum honoribus, ne splendor
et reuerentia tantæ sanctitatis, facem
pferret pudendis hæresibus tuis, nul-
lius ingenium probas præter unius
tuum: et quū manifestam stultitiam
pro prudentia, aperte falsam heresim
p ueritate defēdas: nihil habes aliud
cui prorsus possis inniti, nisi q̄ uelut
Stentor exclamas, scripturā esse pro
tua pte satis dilucidam: eosq̄ omnes
q̄bus aliter unq̄ uisum est, fuisse pe-
nitus saxa, truncos, stipites, quātum-
uis numerosi fuerint, quantumuis in-
genio, quātumuis eruditione, quan-
tumuis sanctitate claruerint. Deniq̄
uerbis hūc in modum re p̄clare gesta:
subornas et p̄pellis rudes ac rebelles
rusticos: qui sub euangelicę libertatis
pretextu

pretextu grassentur effrenes, et p̄ fu-
riosa factione tua depugnent. Si quis
usq; adeo parum ualeret ingenio, ut
herere quicq; aut dubitare posset: utra
potissimum uia foret insistendum,
uestra ne ista noua, an trita illa san-
ctissimorū patrum quæstionem oēm
seruator ipse dissoluit, cum dixit. Ex
fructibus eorum cognoscetis eos.
Nam de illis dubitat nemo quin bo-
ni uiri fuerint et inculpatae uitæ: qui
deo seruire ieiunijs, orationibus, et
castitate studuerint: quorum scripta
omnia spirabant charitatem. De te
uero nihilo dubitant magis: quum
teuideant in his quæ moliris omnia
bus, ab inuidia atq; superbia coepisa-
se, cum ira et maleuolentia progredi
atq;

Argumen-
tum inso-
lubile.

Luthera-
ne virtutis
circuitus.

Lutherani
spiritus in
dicia.

atque procedere, et inanis gloriæ flatu
prouectum, in turpissimam demum
libidinem desinere. Itaque quātumuis
hanc doctrinam tuam euangelicæ li-
bertatis p̄textu uestias: tamen si mihi
satis conscius sim q̄ sit tenuis hec eru-
ditio mea: nō est tamen usq; adeo te-
nuis: uti persuadere possis: ut credam
bono te esse proposito: quum assidue
spiritum predicans, totus interim uo-
luptaris in carne: quū sic adornas te,
uelut exhortaturus orbem ad euā-
gelicæ uitæ formulam: deinde coelebē
castitatem dehortaris: quam accurate
nobis cōmendat euangelium: et de-
mum abiicis ipse, receptam olim et
uoto promissam, ac dedicatam deo
castitatem tuam: in quā seruandam

omnis

omnis te sacrarum literarum auctori-
tas obstringit.

SCRIBIS LVTHERE VE-
hementer pudere te: oculos in nos at-
tollere: q̃ te tam leuiter passus sis, per
operarios iniquitatis (ut ais) aduer-
sus nos moueri. Verum ego profecto
non paulo magis admiror: q̃ te non
pudet serio leuare palpebras: et uel in
deum uel hominem quenq̃ probum
oculos intendere: qui te passus sis in-
stigante diabolo, in eam ingenij leui-
tatem cadere: ut ob carnis ineptias, et
obscenas libidines, quū frater Augu-
stinianus esses, monacham deo dī Lutheri
catam scelerato compressu uiolaris. apostasia
et impuri-
tas vitæ.
Quid, q̃ non cōpressisti solum (quale flagitium

Lutheri
flagitium
nec ethniz
is ferens
lum.

Barathrū
sceleris.

flagitiū si designasses olim apud Ro-
manos ethnicos : et illa terram uiua
subijisset: et tu ad mortem usq; uerbe-
ribus esses mulctatus) uerum etiam
(quod nimio est execrabilius) publice
pro uxore nuptijs incestissimis tra-
duxisti: atq; ita palam summo cū to-
tius mundi stupore, summo per or-
bem totum opprobrio uestro, sum-
mo cum sacrosancti coniugij cōtem-
ptu, summa cū sanctissimorū uoto-
rum cōtumelia, per nephas abuteris
in quotidianū prostibulum. Deniq;
(quod omniū est maxime detestan-
dum) cum deberent tam execrandi
facinoris pudor et dolor obruere: pe-
nitentiæ loco præ te fers miser impu-
dentem gloriam, tam longe fugiens
implo-

implorationem uenire: ut etiam in tui
sceleris exemplum passim, pseudore-
ligiosos alios literis ac libris prouo-
ces. Quamobrem Luthere, quum des-
ignes talia: non admodum profecto
miramur: quod sanctorum omnium cul-
tui, tam ualde uis esse detractum: quip-
pe quod intelligis, ex illorum honoribus
et reuerentia tuorum flagitiorum opus
probrum crescere. Nam quisquis
eos credit fuisse bonos: idem, necesse
est ut sentiat pessimum esse te: qui
doctrinae factisque sanctorum, et do-
ces et facis impudens, tam ex diame-
tro pugnantia. Etenim, quis proba-
re potest fraterculi claustralis matri-
monium: qui quidem cuiusque faciat,
sanctissimum et eruditissimum patrem

Diluat
hoc Lu-
therus.

L
F
n
Sanum fa-
lubreq; cō-
filium.

Hieronimum. Nam is, uouentibus
(inquit) non solum nubere, sed etiam
uelle damnabile est. Lege Luthere ac
relege illius optimi patris epistolam
ad monacham lapsam, et ad diaconū
item: qui eam uiolauerat: tū ex his et
aliorum item sanctissimorū patrum
religiosis literis, discere miser te horum
potius poenitere scelerum: q̄ editis in-
sanissimis libellis in defensionem cri-
minis inexcusabilis, exemplo pessi-
mo, et scelerato suasu tuo, infelicissi-
mos damnationis tuæ socios contra-
here. Iam istud plane demiror: qui de
scripturę peritiā te tam improbe pas-
sim et importune iactas: quomodo
potes tam facile uotum tuū contem-
nere: quum in ea legas: Si qđ uouisti
deo:

B Ecclesia-
se fig. 5.

deo: ne moreris reddere. Displicet enī
deo infidelis promissio. Et item illud:
Vouete et reddite domino deo vō. Psal. 75.
Quid illud? Quum uotum uoueris Deut. 23.
dño deo tuo: non tardabis reddere,
quare requireret illud dñs deus tuus:
et si mortuus fueris reputabitur etiā
tibi in peccatum. Verū tu (ut uideo)
castitatis et ieiunij, paupertatis et obe-
dientiae uota sanctissima, numerāda
censes inter mosaicae legis seruiles ce-
rimonias. Nam et mores et libelli tui Quæ sit
satis uidentur ostendere, nouæ legis ^{Luthero}
euangelicam libertatem, non in alio ^{libertas}
(si qs tibi credat) q̄ in libidinis licen- ^{euangelica.}
tia consistere. Cæterum Isaias pphe-
ta, longe sensit aliter. Nam is, In die
(inquit) illa (denotās christianę legis Isaię. 19.

C 3 tempora

Actis. 5.

Gregorij
verba.

tempora) uota uouebunt domino, et
soluent: nimirum significans in euan-
gelicæ legis decursu, uota christia-
norum plus habitura uirium: et san-
ctius esse seruanda: q̃ fuissent vnq̃ in
lege Mosaica. Cuius rei deus exem-
plum p̃buit: cum in Ananiam et Sa-
phyrā in pecunię subtrac̃ta portiu-
cula preuaricatum uotum, tam seue-
re uindicauit. Qua de re, beatus Gre-
gorius tanq̃ te Luthere compellaret
ac scortū tuum (neq̃ enim cōiugium
est quo uos estis coniuncti) hunc in
modum admonet monachos: Ana-
nias deo pecunias uouerat: quas post
uictus p̃suasione diaboli, subtraxit:
sed qua morte mulctatus est scis. Si
ergo ille mortis periculo dignus fuit:
qui

qui eos, quos dederat nummos deo, An nō hic
abstulit: considera quāto periculo in te Luthere
diuino iudicio dignus eris: qui non compellat
nummos, sed temetipsum deo omni- beat⁹ Gre
potenti, cui te sub monachali habitu gorius?
deuoueras, subtraxisti. Quid tu Lu-
there? quid tua illa misera mulier ad
hæc? Si peccatum agnosceretis: si uos
criminis uestri caperet dolor: etiam si
quid interim carnis fragilitate pecca-
retis: esset tñ spes resipiscentię quem-
admodū in Magdalena fuit ac Dauis-
de, multisq; itidem alijs. Verum nūc
quam spem pbes de te: si persistas in
defensione criminis: et quod erubescere
deberes, impudēs gloriaris: quū
vitia tua virtutē uocas: et aliorum vir-
tutem uocas uicissim uitium: An non

Isaie. 5.

incidis p̄ceps in illam maledictionis
uoraginem: quā in tui similibus de-
plorat Isaiās: cum dicit: Vē qui dicitis
bonum malum, et malum bonum,
ponētes tenebras lucem, et lucem te-
nebras: amarum in dulce, et dulce in
amarum. Iam quum scripturas istas
omnes floccifacias: quum eas ad tuā
libidinis affectū detorqueas: quū ea-
rum sanctissimos interptes contem-
nas: et eorundem saluberrimam do-
ctrinam reijcias, sanctissima beatorū
patrum uita cōprobatas: tum aduer-
sus hæc omnia, tuam dūtaxat oppo-
nas improbam pertinaciam: et argu-
mētis plane brutalibus et furiosis ne-
nijs, aduersus uota scurraris, heresi tā
insigni: ut nec maior temere, nec ma-
nifestior

nifestior audita sit: tñ precaris deum
ne meas aures occupari sinat pestilen
tibus sirenū uocibus: quæ nihil aliud
norunt. q̄ clamare Lutherum esse he
reticū: quum ego nullā audiam (hac
sane parte) magis sonoram sirena: q̄
libellos tuos: quippe qui meis auri
bus nihil occlamant aliud: q̄ Lutherū
esse hereticū, usq; adeo, ut certe uehe
menter mirer: qua fronte possis apud
me iactare te nihil aliud docere q̄ fide
Iesu christi filij dei pro nobis passi et
suscitati, saluos fieri oportere, tum su
per hoc fundamentum edificare po
stea, charitatem erga proximum, et
obediētiā erga politicos magistra
tus, et crucifixionē corporis peccati.

Q̄ prudēs
et sancta
precatio.

Sic scili
cet docuit
suos in
Germania
rusticos.

C 5. Vtinam

Insignis
Lutheri
sed visita-
ta impu-
dentia.

V T I N A M Luthere, hæc tua
uerba tam uera forent : q̄ falsa esse
cognosco. Nam quæso quo modo
super fidem edificas charitatem : quū
solam fidem doces ad salutem, sine
bonis operibus sufficere. Etenim,
q̄q̄ in eo libro quo debaccharis in me
(quū sic urgebat pudor : ut te pigeret
iam ea de re quicq̄ audire amplius)
imputasti mihi tuorum uerborum ca-
lumniam : tamen non solū nihil om-
nino ad tua ipsius uerba respondisti :
quæ nos tibi inter sacramentorum as-
sertiones obiecimus : quibus illa tam
detestanda hæresi sic teligatum con-
strinximus : ut nulla uia posses elabi :
uerum etiā homo pudens et prudens
idem dixisti denuo eo ipso in libro : in
quo

quo falso quereris, id tibi per calum-
niam falso exprobratum prius. Sic
enim scribis: Sacrilegium est et impie-
tas: uelle placere deo per opera et non
per solam fidem. Quę uerba non mi-
nus aperta sunt: q̃ quę prius tibi scri-
pta sunt in Babilonica: quum hūc in
modū scripsisti: Ita uides q̃ diues sit
homo christianus, siue baptisatus: q̃
etiam uolens non potest perdere sa-
lutem suam, quātiscunq; peccatis: ni-
si nolit credere. Nulla enim peccata
eum possunt damnare: nisi sola incre-
dulitas. Cætera omnia, si redeat uel
stet fides in promissionem diuinam
baptisato factam in momēto absor-
bentur per eandem fidem.

HAEC TVA uerba, tam manifeste
quid

Verba Lu-
theri in li-
bro aduer-
sus regem.

Verba Lu-
theri in
Babilo-
nica.

quid sentis indicant, ut nec ullā pos-
 cant nec admittant glossulam. Neq̃
 Dic aliquā enī color ullus affingi potest: quin
 Luthere colore. contra christi uerba, Angusta est uia,
 quæ ducit ad cœlum, tu cum euāge-
 lica libertate tua, latam nobis ac faci-
 lem sternis illuc: quo tibi leue vulgus
 concilies: docēs satis ad salutem fore:
 si qs dei tantum promissionē credat,
 absq̃ ullo bonorum operum labore.
 Quod genus fidei longe abest a diui
 Galatis. 5. Pauli sententia fidem tradentis quę p̃
 dilectionē operatur. Cui astipulatur
 Corin. 13. et illud: Si estis in fide, ipsi uos pro-
 bate. Quæ p̃batio, nisi p̃ opera bona
 Actis. 10. qui fiet? Etenim q̃ operatur iusticiā,
 acceptus est deo. Quin et beatus Io-
 annes euangelista, aduersus seducto-
 res

res eiusmodi: qui populū inaniocio:
sa et mortua fide decipiunt, Filioli, in 1. Ioan. 3.
quit, nemo uos seducat: q̄ facit iusti-
ciam iustus est, Certe Luthere, ex tua
forma credere, absq̄ fructu bonorū
operum, et in uitiōrū uolutabro ma-
gna cū securitate uiuere, fretum dum
taxat ista spe superba et nimis arro-
ganti fiducia, q̄ sola fides tot obstina-
torum scelerū colluuiem absorbeat:
fides est haud dubie deterior diabo-
lica. Nam (ut diuus inquit Iacobus)
Tu credis q̄ vnus est deus, et demo- Iacob. 2.
nes credunt et contremiscunt: in hoc
te minus mali sunt: quia tu nō times.
An non hoc tibi nominatim Luther
locutus uidetur Apostolus: qui p̄ hē-
resim hāc tuam: qua solam fidem sus-
ficere

Lutherus
omnē dei
timorem
tollit.

ficere contendis ad salutem: oēm dei
timorem postergas? Etenim cum di-
cis, tam diuitem esse baptizatum: ut
salutem suam etiam si uelit quātum-
uis obrutus sceleribus: tñ non possit
perdere nisi nolit credere: statim pro-
fecto consequitur superuacaneū esse
timorem omnem dei: siue qui ab eius
iudicio iustissimo et horrēdis infero-
rum cruciatibus elicitur: quo timoris
genere stimulati uirtutem uersus iter
arripimus: siue qui ex eo colligitur: q̃
quem adamamus ut patrem: ut filij
timemus offendere. Nam quorsum
opus est metū, rem amaram et mole-
stam adiungere: si sola seruare potest
hoīem, suauis et iucunda credulitas.
Quorsum nos, aut dei timore aut ge-
hennæ

hēnæ terrore torquemus: si nuda suf-
ficit fides oībus exuta molestijs? Et
pfecto Luther, quū inter assertiones
tuas, oēm timorem damnationis et
inferorū, a preparatione pœnitentiæ
semoues, iubens ut eam sibi solo pro-
curent amore: facis tu quidē hac in re
magnā peccatoribus iniuriā: qbus
uideri studes tenero quodam fauore
miserīcors. Nam illis interim id labo-
ras tollere: quod deus optimus ordi-
navit, tanq̃ p̃cipuum quoddam me-
dium: per quod proficeretur in amor-
em: qui nec ipse pfecto (dum in hac
peregrinatione uiuīt) satis tutus est:
quum absq; timore nīmium securus
est. Nam si non in timore domini te Ecclesiā
nueris te instanter (inquit) scriptura stici. 27.

cito

cito: subuertetur domus tua: Etenim
q̄ sacras scrutatur literas: nō vna tan-
tū uia peccatores uidebit attractos,
sed plurimis: atq; in his illo etiam
ipso timore seruilī, omnibus tamen
ad vnum finem tendentibus: nempe
resipiscētiā uitæ: sine quibus me-
dijs peccator non statim semp̄ attin-
git illam salutis effectricē charitatem.
Quamobrem, quod aliud consilium
possis peccatoribus dare deterius: q̄
quo suades ut ea fugiāt media: p̄ quæ
a vitijs auulsi foeliciter traherētur ad
deū. At nec alia ferme uia sæpius tra-
himur: nec initio certe fortius: q̄ illo
timore: quem incutit: horror inferni:
quod ipsum fuit in causa: ut hunc ter-
rorem, clementissimus oīm Christus
ob ocu-

ob oculos poneret ipsi etiam Aposto-
lis: cum dixit: Time eum: qui cum oc-

Lucæ, 12.

ciderit habet potestatem mittere in ge-
hennam, ne quis eam rem putet nihil
habere momenti miseris peccatori-
bus: nec adhuc tam poenitentibus quam
poenitentiam meditantibus. Quibus,
quid potest esse salubrius quam timor: qui
(ut ait scriptura) peccatum expellit: et qui
sine timore est: non poterit iustificari.

Ecclesiæ
Sici, 1.

Et tu timorem iudicii et poenarum non
tamen studes auferre contritioni (quum
sit ille, via tritissima: qua peccati la-
queos fugimus) uerum etiam quo secu-
rius inmoremur uitijis, freti fiducia
fidei, metum omnem prorsus labores
tollere ab amore dei: quum contra scri-
ptura dicat: Timor domini initium

Ecclesiæ

D I

dilectio

Sici, 25.

Ecclesiastici. 27.

dilectionis: imo (quod supra dixi) minetur etiam: quod si non in timore domini tenueris te instanter: cito subuertetur domus tua. Sed nec illud scriptura tacet, quantum uim timor habet ad fi-

Ecclesia. 2.

dem, Qui timent (inquit) dominum non erunt increduli uerbo illius: qui timent inquirēt quæ beneplacita sunt ei. Quid, quod a timore sapientiam quoque docet auspicandam. Nam initium (inquit) sapientiæ timor dñi.

Ecclesiastici. 1.

Ita uides, ut timorem (cui tu tantum detrahis) literę sacrę, quibus tantum te deferre simulas, non sapientiæ tantum et fidei, sed (dum peregrinamur in uia) etiam amorì coniungit, et certe non immerito. Nam qui timore iudiciij fugere cepit, atque horrere peccatum

tum (quod unum a deo mentem eius
auerterat) necesse est magis reddatur
idoneus: qui et amet deum, et redas-
metur a deo. Eam ob rem, timoris tã
necessarij, Propheta conspiciens uti-
litatem: eum in se nō mitti solum: sed
et incuti fortiter, et cum doloris sensu
uibrari precatus est. Confige (inquit) **Psal. 118.**
in timore tuo carnes meas: a iudicijs
enim tuis timui. Et quorsum uoluisset
nos deus admonere tartari: et in-
ferni cruciatu terrere: nisi ut eius crus-
ciatus timor: chamí freniq; loco fo-
ret: quibus hoies a peccato reflecte-
ret: reflexos ad se retraheret: retractos
in charitate, et suo fauore dirigeret.
Quamobrem, quā sit apertissimum,
hunc te timorē tollere: et opera bona
D 2 palam

palam oppugnare: tum in poeniten-
tibus satisfactionem contemnere: q̄
impudenter facis: quum scribis te su-
per fidem edificare charitatē: quando
nos aperte probauimus idq̄ tuis ip̄-
sius uerbis omnino nihil ambiguis:
nihil te fidei tuæ superstruere præter
opera mala: dum doces absq̄ bonis
operibus fidē solum sufficere: et ope-
ra bona contemnis, magnus author
absq̄ metu quidlibet audendi male:
dum scelera cuncta promittis in mo-
mento p̄tinus absorbenda p̄ fidem:
præsertim ut tu fidem definis: quum
scribis q̄ esse nullo modo potest nisi
sit uiuax quædam, et indubitata opi-
nio: qua homo certus est supra oēm
certitudinem se placere deo: se deum
habere

habere propitium: et ignoscentem in
omnibus: quæ fecerit aut gesserit.

Quibus uerbis, indicis profecto ni-
mis arrogantem fidē suadens ut ho-
mo peccator sibi sic blandiatur: uti se
non solum habeat de diuino fauore
certissimum, sed certum etiam apud
deum esse se in fauore tam eximio: ut
uelut unicum dei delitium, quicquid
designarit flagitij: deum nō possit of-
fendere: tanq̃ deus p̃miserit, propter
vnus credulitatis meritum impuni-
tatem peccatorum omnium. Ideo ni-
mirum, q̃ (ut scribis in Babilonica)

Babilo-
nica Lu-
theri.

D 3 patri-

Verba di-
ui Isodori.

Augusti.

patribus. Itaq; beatus Isodorus frustra, inquit, sibi de sola fide blanditur: qui bonis moribus non utatur.

Idem scribit diuus Augustinus, uelut occasione captata ex etymologia uocabuli: Fides, inquit, appellata est ab eo quod sit: duæ syllabę sonāt quum dicitur fides, prima a facto secunda a dicto. Interrogo te igitur utrum credas, dicis credo: fac quod dicis et fides est. Sed quid tibi uerba patroni quondā tui: a quo nūcturpiter descisti trāsfuga? Quid cuiusq; ueterum, quos omnes floccifaciens, audes contendere, nullam esse ad uitam uiam aliam, imo nullam aliam omnino fidem esse, nisi quam falso definis ipse, quam et si perinde uelis accipi tanq̃ sit

sit formata charitate: nunq̃ tñ apud
orthodoxę fidei peritos, id potes ob-
tinere: quũ tuam fidem facias et bo-
norum operum tam negligentem, et
tam facile absorbentem scelera: ut sce-
leratis nebulonibus indulgeat flagi-
tiosæ uitæ supinam securitatẽ. Nam
contra, beatus Apostolus eam censet Galat. 5.
in adultis fidem ueram: quæ per dile-
ctionem operatur. Et diuus Ioannes: Ioan. 14.
Qui diligit, inquit, deum mandata
eius habet et seruat ea. Ita ut utriusq̃
sententiã, alterius de fide, alterius de
dilectiõẽ necessario declinare debeas
a malo et operari bonum: nec in ocio-
sa illa et arrogãti fide quiescere: qua te
certum fingis, super omnem certitu-
dinẽ, te placere deo: eumq̃ uel appro-

Iob. 9.

bare uel ignoscere quicquid omnino facis. Quod si uerum esset bonus ille deo q̄ teste, uir tam rectus Iob, ut similis ei non esset in terra, non tã fuisset meticulosus: ut diceret: Verebar omnia opera mea, sciens q̄ non parceres delinquenti.

Ioan. 14.

I A M Q V V M scribis, fidem oporere uiuacẽ esse fateor: sed uiuax esse sine dilectione non potest: nec diligit (ut ait euangelista) qui dei mandata non seruat: nec mandata seruat adulator: q̄ non in bonis laborat operibus: Consequitur igitur ut tua fides, quæ opera bona contemnit, uiuax esse nõ possit: sed plane sit fides eiusmodi: qualem Iacobus reprehendit apostolus: quum dixit: Fides sine operibus

Iacobi. 2.

mortua

mortua est. Ad hæc, si uerum sit illud: Hoc dicit
quod in sermonibus de præceptis as- Lutherus
firmas ipse: præcepta dei, nonum præ in quodam
sertim ac decimum a quantumlibet sermone
etiam sancto, nullo modo posse ser- habito ad
uari: cōtra q̄ sentire uidetur christus: populum,
quum dicit. Iugum meum suaue est germani-
et onus meū leue: nec diligatur deus ca lingua.
nisi p̄cepta seruentur: nec in fide uita Mathēi. ii.
sit nisi cum dilectione iungatur: an
non uides, ex tuis uerbis eo rursus re-
dire sermonem: ut fides, quā esse ui-
uacem uis, uiuax esse non possit. Ve-
rum ista quum scribis, satis ostendis
aperte: quo tendis: neq̄ enim sinunt
quenq̄ libelli tui dubitare, quin ho-
rum proponas et contendas alterum:
nempe, ut aut psuadeas periculosam

D S et arro-

et arrogantem fidem: cuius quisq; fiducia fretus: ferietur ab operibus bonis: et fidem faciat stimulum peccandi securius, credens uidelicet eam solum cuncta semel absorpturā scelera, quantūuis immania. Aduersus quod genus fidei (si fides appellari potest, tam immēsa superbia) fortiter exclamat scriptura sancta: O præsumptio nequissima, unde creata es: aut ideo certe fidem (quā rem uerbis inuestis) in tam sublime punctum subleuas: quo uel pauci possint, uel nemo conscendere: ut uulgus hominum in diuersum trudas uitium: nempe desperationē consequendæ salutis et fidei: quæ desperatio, quum semel radices egerit, omīssa prorsus bene uiuendī cura,

Ecclesiā
stici. 37.

cura, prorumpit in omnē libidinem:
quemadmodum scribit Apostolus:
Desperātes, semetipsos tradiderunt **Ephe. 4.**
impudicitiae, in operationem omnis
immunditiae: cui sententiae subscribit et
illud: quod habetur apud Iob: Non **Iob. 15.**
credat frustra errore deceptus, q̄ ali-
quo p̄cio redimendus sit. Quamobrē
satis euidenter liquet: pessimam esse
doctrinā tuam: qui mediū omne dif-
fugiēs, nullā relinquis p̄missionis fi-
dē, nisi aut eam: quā malā esse, uideat
cēcus: aut eam: quā uix attingat ange-
lus. Nec aliud utraq; uia p̄cures, q̄ ut
uel optetā fidei securitas, uel optinen-
dā desperatio p̄cipitet hoīes in flagi-
ciosā uitā licētiam: quā solam p̄textu
libertatis euāgelicā laboras iuehere:

nec

Super hoc
citetur te-
stis totius
orbis.

nec aliam charitatem edificas super fi-
dem tuā. Nam q̄ te super fidē scribis
edificare, obediētiam erga politicos
magistratus, cui non et impudens uis
detur et ridiculum, quā nemo nesciat
q̄ obstinate doceas, neminē christia-
num humanis ullis obligari legibus,
quarum, magistratus ministri sunt:
quum omnia contemnas sacrosancta
concilia, qua in hæresi tam obstinate
progressus es, ut simul cum alijs de-
testandis hæreticis, sacrosanctos ca-
nones, palam cum irrisione combusse-
ris: et tuis inhortationibus icitati ru-
stici, globatim rebellarunt aduersus
magistratus, in miserabilem cladem
suam indelebilem, et infamiam tuam.
Præterea quo pacto posses (si qs pu-
dor

dor esset) predicare: q̄ sup fidem edifi-
cas crucifixionem corporis peccati,
quum super mortuam fidem, edifices
negligentiam orationum, festorum
cōtemptum, ieiuniorum neglectum,
castitatis exiliū, et deniq̄ ferme om-
nia, quibus christiani, partim ipsius
christi præcepto, partim ecclesiæ ca-
tholicæ consensu, peccati corpus so-
lent crucifigere. Ad hæc, quo pacto
nō pudet dicere q̄ doces et hortaris,
ut peccati corpus crucifigant homi-
nes: quū tam obstinate doceas illam
detestandam heresim, q̄ nemo facul-
tatem habet aut libertatem uolunta-
tis: qua boni quicq̄ possit efficere.
Nam q̄s, aut studebit, aliquid facere
bene: aut curabit, qd designet male,

qui

Vide, vt
nihil secū
sentiens
scribat,
Lutherus.

qui quidem sibi semel penitus persuaserit: se, ut aliquid faciat boni, neque ex se sufficere, neque cum gratia dei cooperari, aut aliquid prorsus agere, neque maleficiū quod ab ipso fiat, ipsius esse: ut in quo, nihil omnino sua sponte perficiat, sed in quo producat omnia diuinæ uoluntatis æterna, et nulli mutanda necessitas: quam ipse nec promouere possit: nec impedire. Hęc hæresis, omniū quæ unquam sunt exortæ scelestissima, et atrocissime blasphemans iusticiam dei, radix ipsa uidetur: ex qua pullulant uniuersa scelera: quibus tam numerosis quam nocentissimis, uestra grassatur factio: quorum scelera tam audacia, ne quid trepidet impietatis conscientia, sollicitè labora-

iup

ras ara

ras armare excusatione decreti diuini,
inēluctabili necessitate. Quam falsis-
simā opinionem, uestire et fucare co-
naris locis quibusdam scripturæ, par-
tim per se obscuris, partim aperte des-
tortis per te: quibusdam etiam in di-
uersum satis clare facientibus: quas
ipse nihilominus impudens, p te cla-
mas esse clarissima. Quam in re, si quid
aut mētis haberes, aut frontis, admis-
rarer temeritatem tuam: quī tā absur-
dam heresim prædicare sustineas, ad-
uersus tot sanctorum sententias: ad-
uersus ætatum omniū totius ecclesiæ
catholicę consensū, aduersus innume-
ra sacrarū literarum loca tam aperta,
clara, dilucida: ut in diuersam partem
nullum colorem possint admittere:
quorum

quorum quum tam passim scateant:
incassum multa cōmemorem: unus
aut alter exempli causa suffecerit.

Nam quid apertius esse potest: q̄ hęc
Deutr. 30. uerba planissima: Proposui uobis uita
tam et mortem: benedictionē et ma-
ledictionem: elige ergo uitam, ut et
tu uiuas et semen tuū. Quæso te, quo
pacto datur electio: si negatur libera-
tas? Quomodo cum necessitate con-
sistit electio? Eodem modo, quum ex
dei persona, bonū et malum, poenam
et premium, in electione ponētis: hu-
manæ uolūtatis, aperte dictū est ho-
mini: Apposuit tibi aquam et ignem:
ad qd uolueris porrige manū tuam,
Ibidem. Tum id similiter: Ante hoīem uita et
mors: quod placuerit ei dabitur illi.

mirioup

Quid

Quid hic sibi uult uoluntas: quid manus porrectio: si nullam habet arbitrij libertatē? Quorsum Ioannes baptista, Iudeos hortatus est: ut agerēt poenitentia? Quorsum Christus ad ueritatem iussit, ne peccaret amplius? Mathēi. 3. Ioan. 8.

Quorsum iussit omnes: ut eius mandata seruarent: si nec p se seruare possent: nec illius adiuti gratia, quicq ad ea seruanda cooperari? Quum deus hominibus diceret: bonū et malum in ipsorum manu positum: uerum ne dixit illis an falsum? Si falsum dixisse contendas: iam omnibus eius promissionibus aufers fidem: in qua sola contendis: salutem nostram consistere: contra uero, si uerum dixisse fatearis: tum te necesse est fatearis fal-

Ecclesiastici, 15.

E r sum

sum dicere: quum doces aperte con-
trarium. Quamobrem, hac in causa,
nihil aliud in quaestionem uenit: q̄
utrum Christo credendum sit an tibi:
nisi forte contendas (ut nihil omnino
tam absurdum fingi potest: quod si
urgearis paululū: nō sis paratus asse-
rere) deū illa ioco dixisse omnia. Sed
neq; istud in illius maiestatis graui-
tatem conuenit: et hac in re mire locu-
tus est serio: cum illis arbitrij liberta-
tem ostenderet: uelut iusti supplicij
causam unicam: si cōtra facere q̄ prae-
cepisset auderent: nimirū testatus in-
culpatam iusticiam suam: ne quis de
sua clāmentia conciperet opinionem
tam impiam: ut id sibi persuadeat:
quod tu nūc passim prēdicās: mitissim-

mum

mum illud numē natura esse tam tyrānicum: ut qui nihil meruisset malis eū tam atroci, tam interminio miserū torqueret supplicio: dumtaxat expleturum crudelem torquēdi libidinem.

Quamobrem quum tam alte cecideris in puteum, tam pestilentis hæreseos: ut id sustineas cogitare de deo: quod nemo bonus animū possit inducere: ut nō modo de homine quoque bono: sed nec mediocriter malo per-suadeat sibi: nihil aliud probationis requirendum puto: quā caduca sint edificia: quæ tu superstruis super fundamentum fluxile, tam infidelis fidei. Nec eo tamen consilio hæreses istas tuas attigisti: quod eas disputare decreuerim nā et tales esse cognosco: ut con-

Quantum impietatis contineat Lutheri dogma de libero arbitrio.

tra quamq̃ posset afferri, non quan-
tum unas literas, sed quātum aliquot
iusta uolumina possit implere: et iam
olim tam aperte reuictæ sunt: tam
iuste passim damnatæ sunt bonis ac
pijs oībus: auditu tam absurde sunt:
ut amplius disputari non debeant:
tantū abest ut debeant credi: etiā si
si angelus de cœlo predicaret eas: tam
longe dissonas euangelio et fidei: quā
Christus tot ætates docuit ecclesiam
suam. *Q*z si, q̃ sunt indubiæ cōtra te:
tam essent controuersæ et dubitabi-
les: iam olim tamen, mihi certum est
nihil disputare tecum: quādoquidem
sum expertus: q̃ prorsus omīssa ratio-
ne, totus uertaris in scurrilia iurgia.
Quo ex tempore (id quod seruabo)
statui

Prudens
cōsiliū
illustriss-
mi princi-
pis.

statui, quod ad disceptationes attri-
net, deploratum istud ingenium tuum
improbitati suae relinquere. Quod alios
non defuisse uideo: qui et ex Anglia
et alijs ex locis aliquot, ad ea quae in
me scripsisti responderint: aliqui etiam
te ex meritis tuis ornarint: et tuis te
tractarint artibus: nisi quod rationem ad-
miscuere conuitijs: quibus tu solis dis-
putas. Eorum nemini quicquam adhuc
respondes, non taciturus haud dubie
tam diu: nisi toties tam aperte uictum,
tandem oppressisset pudor: quem, si
quando rursus uicerit impudentia: ex
iisdem aliquis opinor existet, qui tibi
te depingat denuo. Ego certe neque
tibi scribam amplius: neque nunc scri-
psissem quicquam: nisi tuarum me litera-
rum

Rex cur
Luthero
responde-
rit.

rum permouisset subdolū consiliū:
quo laboras ut credant tui, me iam
coepisse partibus tuis fauere. Quam
in rem, responsum retulissem breue:
neq; tuarū hæresum quicq̃ attigissem
nominatim: si non impudenter asse-
ruisses, nihil aliud te docere: q̃ in fide
Iesu Christi, homines oportere sal-
uos fieri: tum fidei te superedificare
charitatem erga proximos, obedi-
tiam erga políticos magistratus, et
crucifixionē corporis peccati. Siqui-
dem, ista tua tam effrons impudētia
me coegit, unum aut alterum ut pro-
ferrem, tam preclarorū dogmatum,
quæ facile quisq; uideat, lōge alterius
esse generis, q̃ eorum quicq̃ sit, quæ
et tam falso iactas sola predicare. Nec

interim

interim tamen quicquid attigi cæterarum
hæresum tuarum cumulum, quæ tam
pudendam impudentiam uanitatis
tuæ redarguunt. Nam quum aperte
scribis aduersus sacramenta Christi,
quum coelestem castitatē damnas in
sacerdotibus, quū sacros omnes or-
dines dei i cīs, quum panis substantiā
Christi corpori coniungis, quū seura-
ris in missæ sacrosanctā canonem,
quum feminas iubes audire cōfessio-
nes, et iisdem sacramentorum omniū
administrationem committis: quum
eas iubes conficere corpus Christi,
quum tam parum interesse censes, in-
ter intemeratam Christi matrem et
impudicam meretricem tuā, quum
sanctissimā Christi crucem blasphe-
mas,

Catalogus
aliquot do-
gmatū Lu-
theri,

mas, quum doces nullum esse purgatorium, sed animas omnes dormituras in iudicij diem, spem proponens diu differendi supplicij: quo securius peccet improbi: quum hæc (in q̃) doceas, et mille pudendas hæreses præterea: non te pudet scribere: q̃ nihil doces aliud q̃ hominem oportere seruari per fidem Iesu christi: quando reuera nihil moliris aliud: q̃ ut Christi fidem penitus possis extinguere: qui si uenisset ea docturus, quæ nunc doces tu: uenisset profecto non auocaturus homines a malo: nec fuisset (quod erat) doctor uirtutum: sed manifeste patronus uitiorum: a quo q̃ lōge abfuerit: satis insigne documentum dedit: quum tam immane suppliciū pertulit

Veri simil
limum.

tulit in cruce: quo nos a peccatorum
pœna redimeret. Quo pacto patitur
(si quis inest) pudor, ut talia scribas
ad me, conscius in libris tuis, hæreses
istas impias, non modo me legisse, **Age, dic**
uerum etiam doctissimorū uirorum **Luthere**
iudicio multas reuicisse. Quæ, quum **colorem.**
ita se habeant: mirum tamen est uide-
dere quanta cum impudentia recur-
ras, nunc audiri saltē postulans (tanquā
hactenus nunquā fuisses auditus) et te
mirari simulans, cur damnari debeas:
qui nec conuictus adhuc sis, nec au-
ditus. Nunquā ne Luther auditus es, **Lutherus**
apud eximium patrem, Cardinalem **quoties.**
sancti Sixti, legatū summī pontificis **auditus,**
in Germania? Nunquā ne p̄bita publi- **tamen au-**
ce disputandi licētia, adhibitis etiam **ditum se**
nondum,
dicit.

E s notarijs,

notarijs, auditus es in Saxonia? An
nō libellis impijs et blasphemis usq;
quaq; sparsis, et hæresum tuarū con-
tagium pestilens, longe lateq; defe-
rentibus, plus satis auditus es per to-
tum orbem: et tamen quæri non pu-
det, nondum esse auditum: sed dam-
natum esse nullius mali conuictum.
Certe quod ad damnationē attinet,
licebit securus obdormias: si iure dā-
nari non potes nisi sic reuictus ante:
ut ipse te uictum fatearis: cæterum re-
uera satis sæpe cōuictus es, et ab alijs
nōnullis eruditissimis uiris: et (q; non
solum doctissimi quiq; testantur: sed
et sacrosancta sedes apostolica iudic-
cauit) a nobis. Quod, q̃q; præ super-
bia non dignaris agnoscere: tamen
ipsa

Hoc ut ne-
get Luther
tamen om-
nes sciunt.

An
sq
on
fe
to
ou
m
m.
et,
dā
te:
re
ijs
on
sed
di
er
en
sa
ip
sa re satis fateris: et ipse quum nihil
hactenus præter scurriles nenias: quod
respondere posses, inuenisti. Ego Lu
there, etiam si nihil earum rerum cal
lerem: quarum tu damnatus es: tamē
quin iuste damnatus esses, dubitare
profecto non possem: quum te dam
nasse uideam pontificem ipsum sum
mum, cū toto Reuerendissimorū car
dinalium collegio: quorum iusticiam
et æquitatē nemo bonus habere de
bet suspectam: propter scurriles cla
mores, improbe debacchantis frater
culi, sua damnatione infrēdentis: præ
sertim: qui sit eiusmodi, cui ratio mi
nus satisfaciāt: quem nulla mouet au
toritas: qui nemini quicquid credit præ
terquam soli sibi: cui uni credit in oībus,
contra

contra sapientis cōsiliū: qui scribit:
Prouerb.2. Ne sis sapiens apud temetipsum:
quod genus hominum, q̄ deplorata
Prou.26. sit conditionis uide: Vidisti (inquit)
hominem sapientem sibi uideri: ma-
gis illo, spem habebit insipiens. Iam
quum hæresum tuarū plerasq; dama-
natas esse uiderem, inclytarum scho-
larum consensu: quare deberem tot et
tantorum uirorum suspectum habe-
re iudiciū: etiam si ipse (quod dixi)
de re quam iudicassent, omnino nihil
intelligerem: præsertim, quum in illis
esset famigeratissima schola Parisio-
rum, cuius iudicio, quondam ipse te-
staturum pmiseras. Cæterum post,
cum intelligeres tā manifestarios esse
errores tuos: ut nemo bonus esset ac
pius

**Strophæ
Lutheri.**

pius usq̃, in cuius iudicio spem possis
reponere. In conuentu VVormacensi
(ubi te pleno procerū senatu damna-
uit Cæsar) ad disceptandum quidem
obtulisti te: sed ea quæ disputarentur
cuiusq̃ iudicio submittere (qui q̃ re-
cte contra ne differeres, posset ferre
sententiam (id uero p̃tinacissime per-
negasti: Nunc quum te uideam, hoc
te pacto gerere: ut nec in alios iudices
cōsentias: nec illis ipsis obedias: qui-
bus obtemperare p̃miseras: nec Cæ-
sareæ maiestatis iudicio deferas: quū
tot eruditissimos uiros haberet i cōs-
ilio nec reuereare quicq̃, et apostoli-
cæ sedis et collegij sacrosancti senten-
tiam: sed improbus irrisor appelles
ad proximum generale conciliū,
nec

1
O luculen
ter aperiū
tur Luthe-
ri mores.

nec tamen simpliciter proximum: sed
adiec̃to cuniculo per quod possis ef-
fugere: nempe q̃ proxime congrega-
tum esse cōtingeret in sp̃ritu sancto:
ut in quocunq̃ esses damnatus: ibi
negares fuisse sp̃ritum sanctum: et
tamen paulo post, generalia concia
omnia contemnere: ne quis dubi-
tare posset nulli te tandem prorsus
paritum: quum hoc, inq̃, pacto te
gereres: quomodo potuisset iudiciū
in te redditum mihi esse suspectum:
etiam si de tota renihil aut intellexis-
sem, aut audissem aliud. Nunc uero
quum res tuæ quales sunt, tales ipse
cognoscam, nempe apertas et indu-
bitatas hæreses: cuiusmodi aliquot
commemoravi tibi: quemadmodum

con

tu te

tu te mirari fingis haecenus audiri
non posse: ita nos contra multo mi-
ramur magis: et istud te posse dicere,
et quenq̃ inuentum esse: qui te quicq̃
audire dignetur: tanq̃ satis causæ sit,
unius fraterculi peruicax impuden-
tia: cur nunc tandem oporteat dubi-
tare: an ea demum uera sint, quæ pro
articulis fidei tota credit: et annos am-
plius mille quingentos perpetuo cre-
didit, ecclesia Christi catholica quem-
admodum euidenter liquet ex doctrina
Christi, et sanctis eius apostolis, nec-
non multis alijs beatissimis ecclesiæ
doctoribus: quorum alius alio tēpore
locoq̃ scribēs, omnes fuere eadē fide
cōcordes a Christo nato passioq̃, usq̃
ad inauspicatam predicationē tuam.

Quorum

Quorum sanctissimorum patrum, et
in scriptura sacra certissimorum inter-
pretum: quum tu scripta contemnas,
non uideo causæ quicquid: cur postula-
re debeas: aut quid fructus nobis tua
scripta possint afferre, sanctissimorum
uirorum omnium, tot etatibus com-
probata doctrinæ, tam ex diametro
contraria. Quamobrem quum scri-
bis haud parui fructus, magnam spem
euangelio et gloriæ dei portendi: si ti-
bi libera facultas detur ad nos scri-
bendi de negotio euangelij: oportet
tamen profecto te, quicquid ha-
ctenus texuisti retexere, et longe di-
uersa scribere istis ferme omnibus: quæ
uel hucusque abs te scripta sunt: uel ex
literis ad metuis uideris esse scriptu-
rus.

rus. Nam ex his, quæ ad hunc usq[ue]
diē scripsisti, adeo nihil fructus con-
secutum est euangelium christi, ut et
oris tui tam uenenati pestilenti flatu,
multum ei pulcherrimi fructus inte-
rierit: et speciosissima gemma: perq[ue]
numerosa perierit: quæ matutuerat:
in dulcissimum fructum: nisi talis ir-
repens conuoluulus grosisset.

I AM, Q[ui] TIBI SCVRRA
ri libet in ecclesiam Romanam, et cler-
ricos, mihi certe non est consilium ea-
dere multum disceptare cum frater-
culo. Cæterum qualesquales illi sunt:
ipse cuiusmodi sis profecto satis in-
dicas. Sed quando temet haberi uis
tam exactum euangelistam: feceris

F 1

aliquanto

Math. 7.

Cape hinc
Luthere
exemplū.

aliquanto rectius: si prius ex euange-
lio didiceris, ex oculo tuo trabem tol-
lere: q̄ festucam in alieno deprehen-
dere: tum si diligenter expendis ex
his: qui per inuidiā et maliciā mur-
murabant in Mosen: et in Dauidem
iacebant conuicia: quis illos maneat
exitus: qui in eos contumeliosi sunt:
quibus cum reuerentiā debent obe-
dire. Tum ut id perdiscas etiam: si
mutare non nihil ecclesia uideretur:
temperandum tamē cauendumq; ti-
bi, ne tam improbe sis audax, ut arro-
ganter eam tentes attingere, et tuis
digitis curuis et conspurcatis regere,
ne te deus ita ciuilitatem doceat: et
officiū ostendat tuum: quemadmo-
dum olim docuit eum, qui præter fas

consupila

ausus

ausus est manum archæ foederis la- 2. Reg. 6.
bascenti supponere. Quanq̃ haud
dubie (tametsi te libido subit debac-
chandi scurriliter in Romanam cu-
riam) tua tamen et doctrina simul,
et uita satis reddunt perspicuum: q̃
si tam esset mala q̃ fingis: tibi displicere non posset. Etenim quando tibi
pessimi quicq̃ apostatae, qui contem-
pto uoto, et reiecta meliore uita, de- Sic Luthe-
serto spiritali studio, totos se carnis rus cruci-
uoluptati deuouerit, ueniunt acceptis- figit cor-
simi: contraq̃, uiri boni et studiosi pus pecca-
ti.
pietatis, passim e suis ædibus, ubi in
oratione, ieiunijs et castitate delege-
rant, diuino cultui totam uitam im-
pendere, per te quotidie, perq̃ impro-
bam factionem tuam, crudeliter ex-
truduntur

truduntur, et templum quoque sanctissimum, honestissimo uirginei chori contubernio destitutum, scortatoribus impuris, et spurcissimis prostibulis relinquitur prophanandum.

An non istud institutum tuum, satis superque declarat, neminem tibi odio esse quia nequam sit: sed eum tibi uere esse inuisum: quisquis fuerit probus, quisquis uirtuti deditus, hoc est instituto tuo doctrinaeque contrarius? Nec ob aliud certe magis obmurmuras aduersum apostolicam sedem: quod ab ea uides et indignaris, damnatas esse tam impias haereses tuas: ut illa tibi non absurde responderit:

Exodi .16. Nec contra nos est murmur tuum, sed contra dominum: tum in Christum, cuius

cuius uicem gerit, suspiciens, aduer-
sus improbam superbiam tuam clā-
mēter exaudita, clamarit: Præsumen-
tes de se, et de sua uirtute gloriantes
humilias. Neq̃ enim quisq̃ fere na-
tus est unq̃: qui sibi tam multum tri-
buat: quū iure tam parum debeat, q̃
ipse tribuas tibi. Qui, si tam uere sa-
peres: q̃ tua tibi philautia persuaderet:
nō ita te comparasses: ut correptus a
pōtifice, murmurare potius: q̃ emen-
dari statuisses. Vir prudens (inquit
scriptura) et disciplinatus non mur-
murabit correptus. Vereor haud du-
bie: ne breui sensurus sis (dū tibi tam
impenſe places, et sapiēs uideris ocu-
lis tuis) illud in te cōpetere qđ Apo-
stolus dixit in philosophos Ethni-

Iudith. 6.

Ecclesia-
stici, 10.

Roma. 16. cos: Euanuerunt in cogitationibus
suis: obscuratum est insipiens cor eo-
rum: et dicentes se sapientes esse, stul-
ti facti sunt. Ita tibi surgit animus: ut
magna cum gloria, numeres te ami-
cis esse ditissimum, magnis presertim
principibus: quos a tua parte stare
iactas in Germania. Sed ego, te pro-
fecto uera sensurum puto: quæ deus
in Apocalipsi cuidam est minatus ho-
mini: qui nisi uitijs illum uinceret si-

Apocali. 3. millimus erat tui. Tu dicis (inquit)
quia diues sum et locupletatus, et nul-
lius egeo: et nescis quia miser es, et
miserabilis, et pauper et cæcus, et nu-
dus. Credo equidem, haud ita multo
post hac (pro sua in ecclesiam beni-
gnitate) prouisurum Christum cuius
euange-

euangelium conaris prætextu fauo-
ris extinguere, machinam alicunde
quampiam: qua tam stolidæ super-
biæ tuæ: cornua cristasq; confrin-
gat: quum te tam nudum relinquet
amicis: q̃ nunc destituit gratia: q̃
eam clæmenter oblatam sepe, sponte
non cesses reiicere. Quin id, iam pri-
dem quoq; luculenter cœpit ostende-
re: nisi te sic obcæcaret superbia: ut nō
sustineres aduertere. Nam quum tu
tam ualde iactes principes fauere ti-
bi: res longe diuersum probat: quan-
do miseri illi rustici, doctrina tua se-
ducti summa cum calamitate, et mi-
serāda strage reuerberati sunt, uirtu-
te et uictoria clarissimorum princi-
pum: q̃ cum summo suo apud deum

Principes
Germaniæ
quam Lu-
thoro fa-
uerint sci-
licet.

pmio: apud homines omnes bonos,
laude, et gloria, factioni tuæ sectæq;
seditiosissimæ restiterunt.

I A M Q; A I S nihil mirandū esse,
si te Cæsar et aliquot item principes
persequantur: allegans illud Prophe-

Psalmo .2. tæ: Fremuerunt gentes: et populi me-
ditati sunt inania. Astiterunt reges:
et principes conuenerunt in unum,
aduersus dominum: et aduersus chris-
tum eius. Hæc uerba reciderunt in
caput tuum: si uerum est id quod di-
cis: Germaniæ populos et principes
tueri partem tuam. Nam id quidem
haud dubiū est: quum factio tua to-
ta contra Christum militat. Quam-
obrem adglutinēt se uobis: quicunq;
Psalmo .2. uolent. Qui habitat in coelis irridebit

eos:

eos: et dominus subsannabit eos: id
quod, iam pridē satis declarauit: quū
plus minus septuaginta millia: ex his
qui in tuam sectam coniurauerant,
immissis in eos, ultione diuina, prin-
cipibus, paucis mensibus interem-
pta sunt.

I AM QVVM TAM SAN-
cte optas: ut deus in me uerbis ita
coopēretur tuis: uti miraculo quodā
conuertar in fauorē euangelij: euan-
gelio me fauere pfiteor: et idem ani-
mus, precor non solum ut sit perpe-
tuus, sed etiā ut increscar in dies: ue-
rum quum te haud nesciam, rem sic
accipere: tanq̃ euāgelio non faueant:
qui sectæ non faueant tuæ, nec solere

F s deum

deū cognoscam, aduersus filij tui fi-
dem edere miracula: certe, potius q̄ id
prodigiū in me malus producat ge-
nius: ut ego ex animi tui sentētia, sub
euangelij nomine faueam impietati
tuæ, optarim certe: ut tu tuiq̄ omnes
illuc Luthere prius auehamini: quo
(si non resipiscitis) uos par erit auehi.

NAM Q̄ HONORIS TAN-
tum scilicet, tam humiliter offers no-
bis ut si mihi placiturū sentias, aliū
librum non graueris edere: quo, de
me largiter, meras laudes predices, si
mulea reuocans ac retexens omnia:

Disce hinc quæ dudum in diuersum scripseras:
Luther mo hoc te labore toto Luther, oppido q̄
destiam, libens libero. Neq̄ enim sic incendor
gloriæ

gloriæ ieiunio: ut tuos libros in meas
laudes ambiam: sed opto potius,
quod magis in rem sit tuam, nempe
ut agnitis erroribus, et recantatis hæ-
resibus, resipiscens tandem, et reuer-
sus ad fidē, sic eam scriptis probes, et
operibus bonis: ut inde laudem pos-
sis et gloriā dare deo. Alioqui, si ad
istum quo coepisti modum in hæresibus
impijs, et improba uita perrexeris:
me profecto laudare nō potes im-
pensius: q̄ si uituperes: nec ē diuerso,
magis odiose traducere: q̄ si quā ma-
xime potes extollas, si uerū est (ut est
profecto) quod legitur apud Senecā:
tam turpe tibi sit laudari a turpibus:
q̄ si lauderis ob turpia. Quamob-
rem quum scribis libri tui in me editi
uehementer

Ab illa
dato uitu-
perari ho-
norificum
est ex pro-
uergio.

uehementer te pudere, culpam trans-
ferens in alios, nescio quos: quorum
instigationi parueris: et pedib⁹ meis
aduolutus suppliciter oras ueniā: spe-
rans quum me mortalem memine-
rim: q̄ immortales inimicitias nolim
gerere: profecto Luther, tametsi tu
magnifice et sublimiter de teipso sen-
tiens, pro iure tanto semper habuisti
te: ut non puduerit scriptis etiam tuis
profiteri: non esse solum te: sed et fu-
turum semper nec uiuum modo, sed
præterea mortuum, imo exustis etiā
cineribus, et in mille proiectis ma-
ria perpetuum tamen hostem et in-
imicum pōtifici, cuius fastigio, haud
nescio q̄ longo reges interuallo sint
impares: ego te nunq̄ tamē estimaui
tanti:

Hec ait in
Babiloni-
ca,

lanti: ut unq̃ sim dignatus esse inimicus
tibi: tamet si hæreses tuas habeā,
quantum alius quisq̃ ex olas. Sed nec
eorum cōuitiorum quicq̃ (quibus in
me scurriliter debacchatus es) tā ual-
de me commouet: ut non prece mul-
to minori. nobis possis, q̃ qua nunc
es ufus, abunde satisfacere: si tibi res
ex animo et sincere satis ageretur.
Verum enim uero, quū uideam sup-
plices istas obtestationes tuas, hære-
sum tuarum defensione passim arro-
ganter sparsas: non sum Lutheri tam
cæcus: ut non satis cernam quorsum
tendat, tua ista nō satis sapienter cœ-
lata uafricies: qua tamet si stulte inte-
rim contumeliosus es: sollicitè studes
eblandiri gratiam facultatemq̃ libe-
ram,

Hæc cha-
ritas non
stat usq̃ su-
per funda-
mentum
tuum Lu-
ther.

ram, de tuis ad nos heresib⁹ sub euan-
gelici negocij pretextu, quasi cum ali-
quo fauore scribendi. Q^z si Germa-
niæ principes, iam inde ab initio (qđ
utinam contigisset) instituti tui pro-
positum finemq^z tam prouidissent:
nunq^z profecto nomine libertatis,
tantum calamitatis inuexisses illuc.
Quamobrem, ut tu flicte Luther sup-
plicasti nobis, per Christi sanctam et
uenerandam crucem, quam Christi
crucem, quanto tu honore prosequeris
satis tua declarant scripta quibus
eam non impie solum, et cū blasphem-
ia. sed improbe quoq^z, et nō ferenda
scurrilitate tractasti ut offensas in-
me tuas cōdonem tibi: sic ego te syn-
cere contra, et animo uere christiano
cohortor:

In sermo-
ne quodā
ad popu-
lum.

cohortor: ut te prosternas, non meis
quidem pedibus, sed ante pedes dei:
tum ut per eius gratiam quę semp ad
manum preſto eſt his, quicunq; non
improba ſponte reppulerint, uolun-
tatis tuę libertatem (quā nescio ſtulte
ne magis an impie nullā eſſe conten-
dis) diligenter applices, ad inuocan-
dum diuini fauoris auxilium: quo, et
precibus tuis concesso, et aſſiduitate
ſupplicis implorationis adaucto, ſic
adnitere cooperari cū illo: ut ablegata
primū, in Coenobium aliquo miſera
illa muliercula, chriſti quōdam ſpōſa:
qua nunc in utriuſq; dānationem, le-
gitimi cōiugij noie abuteris, ad ſceles-
tiſſimā libidinem: ipſe p̄ oēs uitę tuę
dies reliquos, lugeas et ingemiſcas te-
cum,

Hæc ani-
mū tuum
deberent
maxime
cruciare
Luther.

cum multiplices errores: in quos in-
cidisti immensum malorum cumu-
lum: quem tot in locis impij libelli tui
conflarunt, miserandam perniciem
tam numerosorum corporum: quot
incitante, te miserrime sunt perem-
pta. Super omnia uero, maxime la-
mētabiles miserrimarum animarum
interminandos cruciatus, quas im-
proba doctrina tua super numerum
precipitauit ad inferos. Atq; utinam
tibi tā efficax esset gratia, et tanta for-
titudo spiritus: ut nullus terror peria-
culi, nullus te mortis metus queat re-
tūdere, quo minus audeas ultro me-
dijs te turbis ingerere: et palam præ-
dicare uerum, damnans et detestans
publice hæreses illas nepharias: qui-
bus,

us, et uoce multum et magis cala-
mo, pestilenter infecisti mūdum: nec
adhuc exhaustus tamen, teterrimam
eiusdem coeni colluuiem cōditam ser-
uas in pectore. Istud quanto faceres
fortius: tanto faceres melius: tanto
magis et fidei negocio (cui tantum
nocuisti) prodesse, et pro his quæ
scelerate commisisti satisfaceres.

Qz si tibi non est tantum gratiæ, si
te præpediat humanæ carnis infir-
mitas, nec per terrorem sustineas hæ-
reses et errores tuos, apud eos quos
corrupisti, reuocare præsens, apo-
stolum saltem Petrum non dedigne-
ris imitari: q̄q̄ eius successores con-
temnis. Itaq; si non audes intus fa-
teri uerum: sed abnegas et abiuras

G I   Christum

Lucæ. 22.

Christum : exi saltem foras ab his,
quos ipse malos (in hoc dissimilis Pe-
tro) fecisti : et peccatum tuum amare
desleas : procul abducens te quopiam
in religiosum cœnobium, ubi ad gra-
tiæ remissionisq; fontem Christum
recurras : et salubrem agas admissor-
um pœnitentiam : ubi recitare pos-
sis errores tuos, in animæ tuæ salu-
tem, circa periculum corporis. Ibi
reuocando lugendoq; pestilentes hæ-
reses, et flagitiosa facinora diuinę mi-
sericordiæ supplici et non nimis ar-
rogante fiducia, gestu, uerbis, animo
publicani, procura salubribus assi-
due pœnitentiæ fructibus condona-
tionem præteritorum scelerum.

Lucæ. 18.

Quam mutationem atq; emendationem

em tui, atq; aliorum item exemplo
tuo, non minus profecto liben-
ter audierim: q̄q̄ haftenus
audire tristatus sum, et
te et per te plurimos
miserrime passim
perire.

•••

Finis.

Londini
in ædibus Pynso-
nianis. Anno domini Mil-
lesimo quingentesimo uicesi-
mo septimo, decima Fe-
bruarij. Cum priuilegio
a rege indulto.

•••

Velis ne
Luther re-
sponsum
clemen-
tius hoc

in cuiusq; aliorum item exemplo
luthero non minus profecto libere
et audientiusq; hactenus
audire tristatus sum, et
et ex parte plurimos
maiestatis pallum
penit.

Finis.

Londoni
in aedibus Rylo
mianis. Anno domini Mil-
lesimo quingentesimo uiculis
mo septimo, decima Fe-
bruarij. Cum privilegio
a rege indulto.

DVx Anchisiades, patrios ex hoste penates
Cæperat: et precium pro pietate tulit.
Nam pius Aeneas, toto cantatus in orbe,
Ausonio meruit regna tenere solo.
Sed tibi mortales, rex illustrissime regum,
Quæ referant meritis premia digna tuis?
Tu siquidẽ æternum ac uerum p̄ secula numen
Afferis, ætherij fortis ab hoste dei.
Tu reuocas passim iam relligione per orbem
Labentes, uera constituiq; uia.
Tu superum cultusq; pios laudesq; tueris,
Et deus humano quod dedit arbitrio.
Ordinibus meritos cunctis defendis honores.
Tu legum firmas iura uerenda bonis.
Nullus honos tantis equanda ue gloria factis:
Quæ datur humani munere iudicij.
Defensor fide (nec enim dare maius habemus)
Nomina sunt titulis inferiora tuis.

Viderit ergo deus, magni dominator oli.

Quæ tibi pro merito conf^rat ipse tuo.

Nos bene mortales uno simul ore precant^r

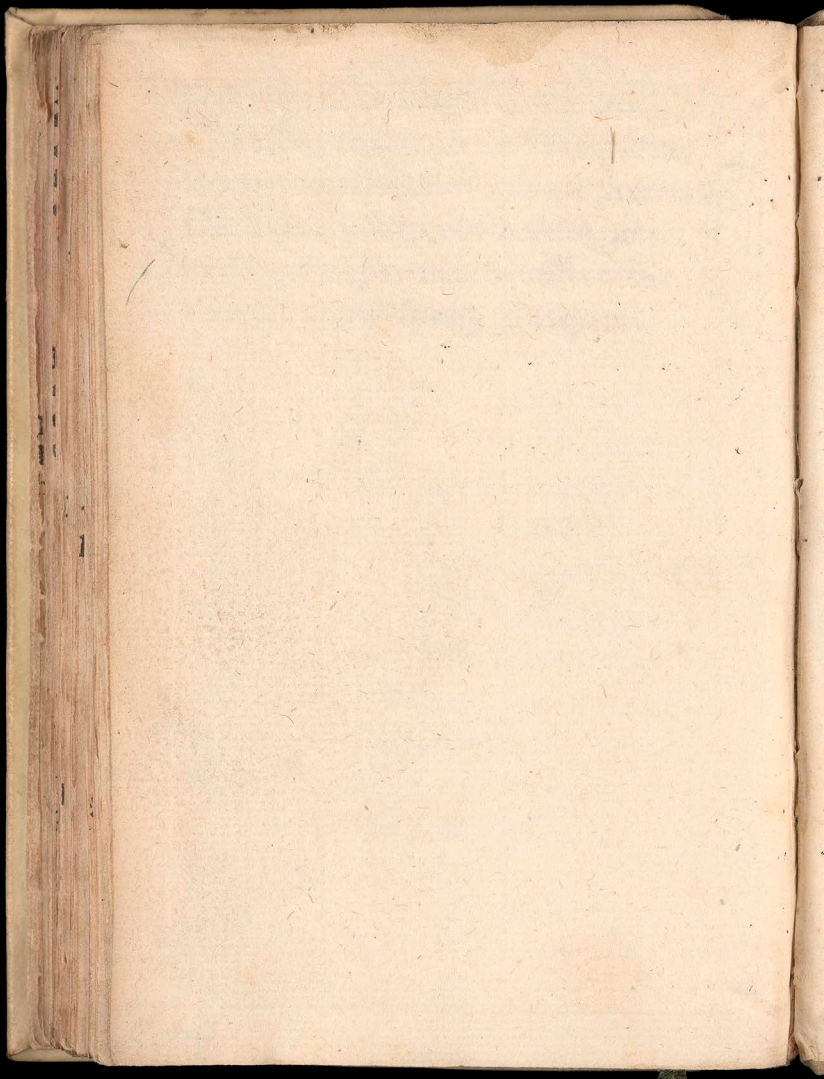
Dicimus assidue, uoce fauente preci:

Clare diu princeps o uiue salutifer orbi:

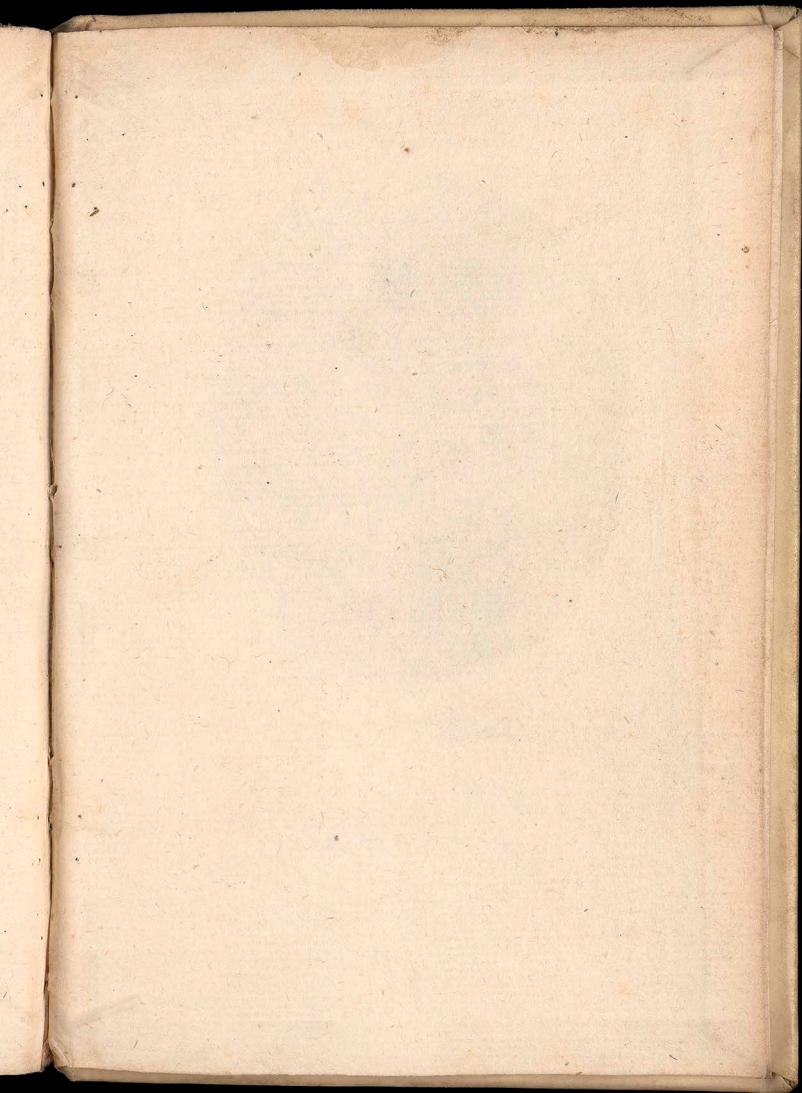
Viue diu populi spesq; salusq; tui.

BR

332

158

1527

Howard FC

Amr. E. H. 4/3/38

Coll. Compl.

(52) hrs

Brunner, III, 100

Adams H 259

(Cologne ed.
1827)

